

Національна академія правових наук України
Національна академія медичних наук України
Київський регіональний центр НАПрН України
Центр медико-правових досліджень
НАПрН України та НАМН України

ЄДИНИЙ МЕДИЧНИЙ ПРОСТІР УКРАЇНИ: ПРАВОВИЙ ВИМІР

Монографія

За загальною редакцією
доктора юридичних наук, професора *С. Г. Стеценка*

Харків
«Право»
2022

Рецензенти:

О. В. Петришин – доктор юридичних наук, професор,
академік НАПрН України, заслужений діяч науки і техніки України,
президент Національної академії правових наук України;

В. І. Цимбалюк – доктор медичних наук, професор,
академік НАН та НАМН України, заслужений діяч науки і техніки України,
президент Національної академії медичних наук України

Єдиний медичний простір України: правовий вимір : монографія
Є33 / за заг. ред. С. Г. Стеценка. – Харків : Право, 2022. – 672 с.

ISBN 978-966-998-321-3

У монографії розглянуто актуальні проблеми створення та функціонування в Україні єдиного медичного простору. Зосереджено увагу на питаннях сутності, ознак, характеристик єдиного медичного простору, його базових принципах. Акцентовано на особливостях функціонування державних, комунальних, відомчих і приватних медичних закладів в умовах медичної реформи. Проаналізовано нормативно-правове забезпечення формування єдиного медичного простору України та позитивний зарубіжний досвід реалізації такого роду проєктів.

Представлена колективна праця стала логічним продовженням низки наукових заходів медико-правового спрямування, організованих Центром медико-правових досліджень НАПрН України та НАМН України, зокрема науково-практичної конференції «Єдиний медичний простір України: правові засади інтеграції потенціалів державної та приватної медицини», яку 15 травня 2019 р. було проведено в Києві на базі клініки «Аксімед».

Для науковців, які досліджують проблематику медичного права, викладачів юридичних і медичних закладів вищої освіти, організаторів охорони здоров'я, практикуючих юристів і лікарів.

УДК [34:61](477)

Зміст

Список умовних скорочень	8
--------------------------------	---

Передмова	11
-----------------	----

1. ЄДИНИЙ МЕДИЧНИЙ ПРОСТІР УКРАЇНИ: СУТНІСТЬ, ОЗНАКИ, ХАРАКТЕРИСТИКИ

1.1. Єдиний медичний простір України: концептуальні підходи до формування	13
1.2. Правова сутність єдиного медичного простору	18
1.3. Єдиний медичний простір України – нова парадигма розвитку національної системи охорони здоров'я	24
1.4. Єдиний медичний простір – пріоритетний напрям розвитку системи охорони здоров'я в Україні	32
1.5. Єдиний медичний простір як базовий елемент реформування охорони здоров'я в Україні	37
1.6. Складники єдиного медичного простору України – суперечність парадигми	43
1.7. Функціональні складники єдиного медичного простору України: етико-правові аспекти взаємин «лікар – пацієнт» крізь призму медичної освіти	48
1.8. Єдиний медичний простір в Україні: питання публічного адміністрування	54
1.9. Єдиний медичний простір: фінансові аспекти	63
1.10. Соціальна безпека як первинна детермінанта формування єдиного медичного простору України	66
1.11. Оцінка корупційних ризиків у медичному просторі України	74
1.12. Єдиний медичний простір: погляд на взаємодію в умовах бойових дій та інтеграції в НАТО	81
1.13. Генезис медичної допомоги в Україні	84
1.14. Медичні послуги як елемент єдиного медичного простору України: сутність, ознаки	92
1.15. Медичний омбудсмен як фактор забезпечення єдиного медичного простору в Україні	100

2. БАЗОВІ ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ ЄДИНОГО МЕДИЧНОГО ПРОСТОРУ УКРАЇНИ

2.1. Історичні та політико-правові засади формування єдиного медичного простору України	108
2.2. Ключові стандарти розвитку єдиного медичного простору України	114
2.3. Конвергенція принципів і загальних цінностей ЄС та українського медико-правового простору в царині охорони здоров'я	121
2.4. Право на життя та здоров'я в контексті єдиного медичного простору: європейський аксіологічний вимір	130

2.5. Європейські стандарти якості медичної допомоги особам, які тримаються під вартою.....	141
2.6. Принцип правової визначеності у формуванні єдиного медичного простору України	148
2.7. Вплив судової практики на сферу формування єдиного медичного простору	156
2.8. Дотримання принципу ефективності в діяльності публічних службовців у сфері охорони здоров'я.....	165
2.9. Біоетичні аспекти формування єдиного медичного простору.....	169
2.10. Захист інформації про пацієнта як одна з основ формування єдиного медичного простору України	175
2.11. Універсальне покриття послугами охорони здоров'я та єдиний медичний простір України: спільні принципи	181
2.12. Єдиний медичний простір та забезпечення доступності первинної медичної допомоги	188
2.13. Правове забезпечення права людини на гідне закінчення життя: приватно-публічний вимір	194
2.14. Загальна правова характеристика та принципи адміністративно-правового забезпечення охорони здоров'я на регіональному рівні в контексті єдиного медичного простору	198

3. ДЕРЖАВНІ, КОМУНАЛЬНІ, ВІДОМЧІ ТА ПРИВАТНІ МЕДИЧНІ ЗАКЛАДИ ЯК ФУНКЦІОНАЛЬНІ СКЛАДНИКИ ЄДИНОГО МЕДИЧНОГО ПРОСТОРУ УКРАЇНИ

3.1. Загальна стратегія поєднання функціональних складників єдиного медичного простору України	206
3.2. Єдиний медичний простір України крізь призму залучення лікувально-профілактичних установ різної підпорядкованості	213
3.3. Заклади охорони здоров'я як складники єдиного медичного простору: класифікація, мережа, тенденції розвитку.....	218
3.4. Правовий статус закладу охорони здоров'я як учасника клінічного випробування в умовах побудови єдиного медичного простору.....	228
3.5. Основні правові вимоги до діяльності медичних закладів як функціонального складника єдиного медичного простору України	237
3.6. Основні проблеми антикорупційної діяльності в закладах охорони здоров'я України та можливі шляхи їхнього вирішення в умовах формування єдиного медичного простору	243
3.7. Суб'єкти публічного адміністрування сфери обігу лікарських засобів у контексті формування єдиного медичного простору	251
3.8. Адміністративно-правові засоби протидії соціально небезпечним захворюванням в умовах формування єдиного медичного простору	261
3.9. Правові, організаційні та санітарно-епідеміологічні засади створення та функціонування закладів охорони здоров'я первинної ланки, вбудованих у житлові будинки	269

3.10. Дитячі стоматологічні лікувально-профілактичні заклади та їхній кадровий потенціал – складники єдиного медичного простору України	276
---	-----

4. НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФОРМУВАННЯ ЄДИНОГО МЕДИЧНОГО ПРОСТОРУ УКРАЇНИ

4.1. Перспективні напрями правового регулювання медичного простору України (блокчейн, штучний інтелект, цифрова людина).....	284
4.2. Оновлення цивільно-правового законодавства України у сфері надання медичної допомоги недієздатним особам.....	291
4.3. Адміністративно-правове забезпечення державного адміністрування у сфері охорони здоров'я осіб з інвалідністю	301
4.4. Адміністративна процедура в царині охорони здоров'я.....	309
4.5. Кримінально-правове регулювання суспільних відносин у сфері єдиного медичного простору.....	317
4.6. Удосконалення правового регулювання притягнення до кримінальної відповідальності за медичну недбалість.....	322
4.7. Нормативно-правове регулювання оцінки стану здоров'я потенційних суб'єктів здійснення правосуддя	330
4.8. Прогалини правового регулювання моніторингу стану здоров'я судді як показника професійної придатності до здійснення професійних функцій	337
4.9. Правове регулювання медичного забезпечення працівників МВС України у вимірі єдиного медичного простору	345
4.10. Нормативно-правове забезпечення клінічного випробування в умовах формування єдиного медичного простору	350
4.11. Правове регулювання відносин щодо застосування допоміжних репродуктивних технологій у контексті формування єдиного медичного простору України	358
4.12. Актуальні нормативно-правові аспекти судово-психіатричної експертизи в рамках концепції єдиного медичного простору України	366

5. ЄДИНИЙ МЕДИЧНИЙ ПРОСТІР У КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ МЕДИЧНОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ

5.1. Обов'язкове медичне страхування як функціональна першооснова побудови єдиного медичного простору України.....	372
5.2. Реалізація правових і фінансових реформ охорони здоров'я в єдиному медичному просторі України	380
5.3. Єдиний медичний інформаційний простір: упровадження та розвиток «eHealth»	388
5.4. «eHealth» як невід'ємний складник формування єдиного медичного простору України	394
5.5. До питання екстреної та невідкладної медичної допомоги в контексті сучасної медичної реформи в Україні.....	400

5.6. Фінансово-правове забезпечення формування єдиного медичного простору України (новації Закону України «Про Державний бюджет України на 2020 рік»)	406
5.7. Формулювання дефініції «належне виконання лікарем професійних обов'язків» при створенні єдиного медичного простору України	413
5.8. Адаптація протитуберкульозної служби України до умов сучасної медичної реформи і функціонування в єдиному медичному просторі	420
5.9. Єдиний медичний простір України у вимірі медичної реформи	427
5.10. Замісна підтримувальна терапія як захід протидії поширенню наркоманії та наркотичній злочинності в Україні	434

6. ПОЗИТИВНИЙ ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЄКТІВ ЄДИНОГО МЕДИЧНОГО ПРОСТОРУ

6.1. Особливості реформ єдиного медичного простору в країнах ЄС	442
6.2. Позитивний зарубіжний досвід реалізації проєктів єдиного медичного простору	452
6.3. Досвід Франції щодо організації єдиного медичного простору	460
6.4. Обов'язкове медичне страхування як крок до формування єдиного медичного простору: міжнародний досвід	465
6.5. Захворюваність карієсом зубів у дітей різних країн світу та особливості надання стоматологічної допомоги дітям у різних країнах	471
6.6. Розголошення лікарської таємниці у кримінальному провадженні: вітчизняний та зарубіжний досвід	477
6.7. Застосування примусових заходів медичного характеру: міжнародно-правовий вимір	486
6.8. Захист прав пацієнтів у системі єдиного медичного простору: зарубіжний досвід і пропозиції для України	494

7. ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЄДИНОГО МЕДИЧНОГО ПРОСТОРУ УКРАЇНИ

7.1. Імовірні вектори розвитку організаційно-правового забезпечення єдиного медичного простору України	498
7.2. Антикорупційний вектор розвитку єдиного медичного простору України	501
7.3. Правові засади протидії правопорушенням та криміналізації особистості в єдиному медичному просторі України	507
7.4. Парадигма єдиного медичного простору з позицій збереження епідемічного благополуччя	512
7.5. Розвиток організаційної структури системи державного управління у сфері трансплантації у контексті формування єдиного медичного простору в Україні	518
7.6. Єдиний медичний простір та організаційне забезпечення права на заняття народною та нетрадиційною медициною	525
7.7. Самоврядування у сфері медичної діяльності	530

7.8. Детермінація неналежного виконання медичними працівниками професійних обов'язків як медична та правова проблема.....	537
7.9. Чи є паліативна допомога альтернативою еутаназії: медико-правові, медико-соціальні та біоетичні аспекти	544
7.10. Дефіцит донорських органів у трансплантології та адміністративно-правові методи його мінімізації в умовах формування єдиного медичного простору	556
7.11. Стрес-асоційовані розлади здоров'я у постраждалих унаслідок збройного конфлікту	564
7.12. Адміністративно-правове забезпечення медичного обстеження наречених у контексті формування єдиного медичного простору України.....	573
7.13. Проблеми використання спеціальних медичних знань при встановленні фактів катувань.....	579
7.14. Принцип безоплатного вільного донорства крові та її компонентів: проблеми запровадження в Україні.....	585
7.15. Єдиний медичний інформаційний простір як визначальний фактор забезпечення єдиного медичного простору України	591
Список використаних джерел	595
Колектив авторів.....	668

СПИСОК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

АГ – артеріальна гіпертензія

АРК – Автономна Республіка Крим

АТО – антитерористична операція

ВВП – валовий внутрішній продукт

ВООЗ – Всесвітня організація охорони здоров'я

ВП ВС – Велика Палата Верховного Суду

ВР України – Верховна Рада України

ГК України – Господарський кодекс України

ГО – госпітальні округи

Держприкордонслужба – Державна прикордонна служба України

Держстат – Державна служба статистики України

Договір про ЄС – Договір про заснування Європейської Спільноти

ДРТ – допоміжні репродуктивні технології

ДСНС України – Державна служба України з надзвичайних ситуацій

ДСП – дитяча стоматологічна поліклініка

ДУ – Державна установа

ЄС – Європейський Союз

ЄСПЛ – Європейський суд з прав людини

«Здоров'я-2020» – акт Всесвітньої організації охорони здоров'я «Здоров'я-2020: основи європейської політики на підтримку дій усієї держави та суспільства в інтересах здоров'я і добробуту»

Закон про автономізацію – Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення законодавства з питань діяльності закладів охорони здоров'я»

Закон про фінансові гарантії – Закон України «Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення»

ЗВО – заклад вищої освіти

ЗС України – Збройні Сили України

ІМТ – індекс маси тіла

ІХС – ішемічна хвороба серця

КАС ВС – Касаційний адміністративний суд у складі Верховного Суду

КК України – Кримінальний кодекс України

Клінічне випробування, випробування – клінічне випробування лікарських засобів

КНП – комунальне некомерційне підприємство

Конвенція Ов'єдо – Конвенція про захист прав і гідності людини щодо застосування біології та медицини

Конвенція прав людини – Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод

КПК України – Кримінальний процесуальний кодекс України

КСУ – Конституційний Суд України

ЛПЗ – лікувально-профілактичний заклад

МВС України – Міністерство внутрішніх справ України

Методичні рекомендації – Методичні рекомендації з питань перетворення закладів охорони здоров'я з бюджетних установ у комунальні некомерційні підприємства

Мінінфраструктури – Міністерство інфраструктури України

Мінсоцполітики – Міністерство соціальної політики України

МІС – медична інформаційна система

МО України – Міністерство оборони України

МСЕК – медико-соціальна експертна комісія

НАЗК – Національне агентство з питань запобігання корупції

НАМН України – Національна академія медичних наук України

НАПрН України – Національна академія правових наук України

НЗС – некоронагенні захворювання серця

НКП – нові клінічні протоколи

НСЗУ – Національна служба здоров'я України

ОЗОЗ – Основи законодавства України про охорону здоров'я

ОМС – обов'язкове медичне страхування

ООН – Організація Об'єднаних Націй

ООС – операція Об'єднаних сил

ПЗМХ – примусові заходи медичного характеру

ПБ – прізвище, ім'я, по батькові

ПК України – Податковий кодекс України

План заходів – План заходів з імплементації Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони

ПМСД – первинна медико-санітарна допомога

Порядок № 690 – Порядок проведення клінічних випробувань лікарських засобів та експертизи матеріалів клінічних випробувань, затверджений наказом Міністерства охорони здоров'я України від 23 вересня 2009 р. № 690

ПХД – паліативна і хоспісна допомога

СБУ – Служба безпеки України

СІЗО – слідчий ізолятор

СК України – Сімейний кодекс України

Угода про асоціацію – Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони

УЛНА – учасники ліквідації наслідків аварії

УМЕС – Українська медична експертна спільнота

УППОЗ – універсальне покриття послугами охорони здоров'я

Урядовий офіс – Урядовий офіс з питань європейської та євроатлантичної інтеграції
Секретаріату Кабінету Міністрів України

ФОП – фізична особа – підприємець

ЦБД – Центральна база даних

ЦК України – Цивільний кодекс України

ЦПК України – Цивільний процесуальний кодекс України

ЧАЕС – Чорнобильська атомна електростанція

ПЕРЕДМОВА

Попередні два роки в Україні та у світі провідною темою для обговорення була проблематика боротьби з коронавірусною інфекцією COVID-19. Цією хворобою цікавляться, її побоюються, проти неї шукають засобів профілактики та лікування, її розповсюдженням погрожують, пандемію з приводу неї порівнюють із чумою, холерою, натуральною віспою. Інакше кажучи, це – те, із чим вимушене співіснувати людство останнім часом.

Значною мірою саме пандемія COVID-19 консолідувала зусилля держави та суспільства в царині медичного права, зокрема в пошуку шляхів подолання цього виклику. Одним із проявів цієї тенденції стала підтримка наукової концепції та практичне впровадження формування єдиного медичного простору України. Чим же є цей простір? У який спосіб він впливає на організаційно-правове забезпечення медичної діяльності? Чи зазнають певних функціональних змін гарантії захисту права власності на лікувально-профілактичні заклади, адже останні можуть бути державними, комунальними, відомчими та приватними? Чи означає це, що пацієнт має легальну можливість звернутися по медичну допомогу до будь-якого медичного закладу незалежно від місця свого проживання чи відомчого підпорядкування лікарні або поліклініки? Відповіді на всі ці та багато інших питань ми разом з авторами колективної монографії, яку шановний читач тримає в руках, намагалися знайти через дослідження й аналіз питань, максимально дотичних до проблематики єдиного медичного простору. Проблематика, що поєднує в собі право та медицину, віддзеркалюється в біоетиці, біоюриспруденції, медичному праві.

Важливим фактором, на який вважаю за доцільне звернути увагу, є те, що серед авторів колективної монографії є представники різних напрямів науки та практики: науковці-правники, юристи-практики, організатори охорони здоров'я, лікарі різних спеціальностей, фахівці у сфері економіки охорони здоров'я та ін. Показовим є те, що значна частина авторів представляють галузеві державні академії наук – Національну академію правових наук (НАПрН) України та Національну академію медичних наук (НАМН) України. Залучення до авторського колективу різнопланових фахівців, як видається, стало запобіжником до певного однобокого, вузькопрофесійного висвітлення єдиного медичного простору без урахування його складної архітектоніки.

У ході роботи над проектом монографії викристалізувалися напрями, які ми вирішили дослідити як певною мірою окремі виміри єдиного медичного простору. Ідеться про таке: єдиний медичний простір України, його сутність, ознаки, характеристики; базові принципи формування єдиного медичного простору України; державні, комунальні, відомчі та приватні медичні заклади як функціональні складники єдиного медичного простору України; нормативно-правове забезпечення формування єдиного медичного простору України; єдиний медичний простір у контексті сучасної медичної реформи в Укра-

їні; позитивний зарубіжний досвід реалізації проєктів єдиного медичного простору; вектори розвитку організаційно-правового забезпечення єдиного медичного простору України. Такого роду бачення дозволило комплексно підійти до вивчення медико-правових характеристик єдиного медичного простору й узагальнити пропозиції щодо його створення та функціонування.

Колективна монографія виконувалась під орудою Центру медико-правових досліджень НАПрН України та НАМН України. Основними завданнями Центру, створеного за ініціативи двох державних галузевих академій у 2018 р., стали: комплексний розвиток правової науки, координація, організація проведення фундаментальних і прикладних наукових досліджень у галузі медичного права; виконання замовлення органів державної влади та місцевого самоврядування стосовно засад наукової та правової політики; проведення наукової експертизи проєктів законів та інших нормативно-правових актів у галузі медичного права; сприяння інтеграції академічної і вузівської правової науки; наукове забезпечення правотворчої діяльності органів публічної влади в галузі охорони здоров'я тощо. Як видається, пропонована монографія з проблематики організаційно-правового забезпечення єдиного медичного простору України перебуває в річці виконання основних завдань Центру медико-правових досліджень.

Потужним поштовхом уперед у справі ініціювання фахового обговорення проблематики створення єдиного медичного простору та формування авторського колективу цієї монографії стала науково-практична конференція «Єдиний медичний простір України: правові засади інтеграції потенціалів державної та приватної медицини», яку 15 травня 2019 р. було проведено в Києві на базі клініки «Аксімед». Конференція зібрала фахівців, які опікуються науково-теоретичними та прикладно-практичними аспектами формування та функціонування єдиного медичного простору. Цікаві та змістовні виступи, гострі обговорення та палкі дискусії сприяли актуалізації проблематики формування та функціонування єдиного медичного простору, виокремленню певних напрямів подальших наукових досліджень, формуванню пропозицій щодо впровадження елементів цього медико-правового явища в адміністративно-територіальних утвореннях нашої держави, зокрема в безпосередню діяльність лікувально-профілактичних закладів різного підпорядкування та різних форм власності.

Щира подяка від авторського колективу рецензентам монографії – доктору юридичних наук, професору, академіку НАПрН України Олександру Петришину та доктору медичних наук, професору, академіку НАН та НАМН України Віталію Цимбалюку – за слушні зауваження та цінні поради.

*Доктор юридичних наук, професор,
член-кореспондент НАПрН України
Семен Стеценко*

1. ЄДИНИЙ МЕДИЧНИЙ ПРОСТІР УКРАЇНИ: СУТНІСТЬ, ОЗНАКИ, ХАРАКТЕРИСТИКИ

1.1. ЄДИНИЙ МЕДИЧНИЙ ПРОСТІР УКРАЇНИ: КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ

Наразі в Україні затребуваними є наукові дослідження, які спрямовано на покращення стану справ у царині нормативно-правового та організаційного забезпечення галузі охорони здоров'я. Це пов'язано з багатьма причинами, ключовими з яких можуть вважатися:

- сприйняття здоров'я як ключової соціальної та індивідуальної цінності для людини, порівняно з якою навіть людські права відходять на другий план;
- соціально-економічні складнощі держави, які зумовлюють необхідність для публічно-правових владних інституцій шукати шляхів збереження та гарантування соціальних, у тому числі медичних, стандартів, задекларованих на рівні Основного Закону держави та поточного законодавства;
- пандемія COVID-19 – спочатку суто медична проблема, прояви якої в подальшому, безсумнівно, вплинули і продовжують впливати на стан охорони здоров'я, медичну інфраструктуру держави, економіку, політику, міждержавні відносини;
- медична реформа, яка впродовж декількох років достатньо активно впроваджується в нашій державі і яка, серед іншого, потребує належного правового супроводження з урахуванням пріоритету забезпечення прав, свобод і законних інтересів пацієнтів.

Інтегральним явищем, що здатне покращити стан справ у вітчизняній охороні здоров'я та містить чіткий правовий вимір, виступає єдиний медичний простір, формування якого намагаються здійснити в Україні. Як видається, успішному запровадженню єдиного медичного простору як складного, багатокомпонентного явища перешкоджає відсутність належної науково обґрунтованої концепції його побудови. Це завдання може бути реалізованим за умови застосування комплексного підходу. Однією з підвалин такого роду діяльності може стати формування медико-правової моделі єдиного медичного простору України з подальшим напрацюванням конкретних пропозицій щодо внесення змін до чинного законодавства.

При першому наближенні може здатися, що єдиний медичний простір – це варіант уніфікації існуючих систем охорони здоров'я: державної, комунальної, відомчої та приватної. Відразу акцентуємо увагу – такого роду уніфікація матиме виключно функціональний характер. Жодного примусу, жодного позбавлення права власності, зокрема приватної. Варто пам'ятати вимоги ст. 41 Конституції України, де, зокрема, зазначено про те, що ніхто не може бути протиправно позбавлений права власності. Право приватної власності є непорушним.

Примусове відчуження об'єктів права приватної власності може бути застосовано лише як виняток, з мотивів суспільної необхідності, на підставі і в порядку, встановлених законом, та за умови попереднього і повного відшкодування їхньої вартості. Примусове відчуження таких об'єктів з наступним повним відшкодуванням їхньої вартості допускається лише в умовах воєнного чи надзвичайного стану. Щобільше, ст. 49 Основного Закону декларує, що держава створює умови для ефективного і доступного для всіх громадян медичного обслуговування, сприяє розвитку лікувальних закладів усіх форм власності¹. Тим самим певні побоювання стосовно єдиного медичного простору, які існують у низки представників відомчої та приватної медицини, не мають під собою підстав. Ще раз підкреслимо: уніфікація має функціональний характер, не структурний та не примусовий. Об'єднуються потенціали, можливості лікувально-профілактичних закладів на певній території.

Наступне – права людини та їхня роль у формуванні єдиного медичного простору. Вона визначальна. За справедливою думкою О. В. Петришина, «права людини виступають соціоантропологічним фундаментом права як нормативної системи, що забезпечує його зумовленість потребами та інтересами різноманітних суб'єктів суспільних відносин»². Це дійсно так, і в контексті теми, що розглядається, зазначимо, що створення єдиного медичного простору – це не організаційна технологія заради самої технології, це спроба покращити доступність і якість медичної допомоги. За рахунок розширення для пацієнта можливості вибору. Як місця отримання медичної допомоги, лікаря як конкретного надавача певної медичної послуги, так і конкретної медичної процедури (маніпуляції, втручання, дослідження).

Людина повинна мати пріоритет у взаєминах із публічно-правовими інституціями, із державою загалом. Це відповідає сучасному розумінню таких категорій, як демократія, верховенство права чи людиноцентризм. Як свого часу зазначав В. Б. Авер'янов, «глибинний сенс нової історичної парадигми взаємин між державою і людиною полягає в тому, щоб місце пануючої в минулому ідеології “керування” держави людиною посіла протилежна – ідеологія “служіння” держави людині. Практичне втілення зазначеної ролі держави можливе лише за умови за-

¹ Конституція України : Основний Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР : ред. від 01.01.2020. База даних (БД) «Законодавство України» / Верхов. Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр> (дата звернення: 10.12.2021).

² Петришин О. В. Праворозуміння у вітчизняній юриспруденції: на шляху до інтегративного підходу. *Публічне право*. 2017. № 3 (27). С. 16.